

Hvordan fungerer bilder i den religiøse konteksten?

– Et blikk inn i den ortodokse kirke

Bakgrunn:

Opplegget har sin bakgrunn i Religionslærerforeningens studietur til Lesvos i mai 2012. Der så vi nærmere på hvordan ikoner ble utformet, hvilke motiver som var brukt på de ulike stedene i kirken, og vi fikk et innblikk i prosessen rundt et ikonmaleri.

Aktuelle læreplanmål:

Elevene skal kunne

- presentere to konfesjonelle utforminger av kristendommen i dag (Vi velger den ortodokse kirke her)
- presentere og drøfte ulike dimensjoner ved religionene: lære, myter og fortellinger, ritualer, opplevelser, etikk, sosial organisering, kunst og materielle uttrykk (Dette berører kunst og materielle uttrykk)
- gjøre rede for sentrale trekk i kristendommen (Både viktige myter, andre fortellinger fra G.T. og N.T. og troslære)
- gjøre rede for kontinuitet og forandring i kristendommens historie i og utenfor Europa (jfr. spørsmålet om bildestriden)

Forarbeid:

- Læreren kan finne ulike ikoner og dele ut to ikoner til hver gruppe slik at en avgrenser hvilke det blir arbeidet med.
- Dersom læreren har en samling som elevene velger ut fra, kan disse enkelt brukes under presentasjonen.
- Dersom elevene skal velge ikoner, sørg for at de blir ulike!

Etterarbeid:

For å bearbeide stoffet fra presentasjonene, foreslår vi bruk av en metode fra samarbeidslæring. Del et A3-ark diagonalt. Skriv ett av de presenterte temaene innerst i hver del. Hver gruppe får et ark.

Elevene noterer i hvert sitt felt det de har lært om det aktuelle temaet. (Med flere enn fire elever i gruppa, kan to jobbe i samme felt.) Læreren gir signal når man snur arket, elevene sjekker hva forrige elev har skrevet og noterer videre.

Arket skal vendes slik at alle har lest og notert noe om hvert av de fire temaene.

TIPS:

Til dette etterarbeidet kan det være en fordel å sette sammen gruppene på nytt. Dersom hver av gruppene har representanter fra de ulike presentasjonene, sikrer en seg en "ekspert" innen hvert tema.

Hvordan fungerer bilder i den religiøse konteksten?

- Et blikk inn i den ortodokse kirke

Oppgaver: (Alle skal svare på spørsmål 1, 2 og 3, mens resten kan fordeles på elever i gruppene.)

- 1) Hva er et ikon?
- 2) Hvilken rolle spiller ikonet i de ortodokse kirkene?
- 3) Hva betyr ulike farger og symboler?
- 4) Hva skiller et ikon fra annen kirkekunst og religiøs kunst (for eksempel fra barokken og renessansen)?
- 5) Hva gikk bildestriden på 700-tallet ut på?
- 6) Forklar sammenhengen mellom ikonet og inkarnasjonen.
- 7) Kirkerommet i en ortodoks kirke har en fast struktur - Grei ut om dette og gå nærmere inn på ikonostasens betydning i kirkerommet.

Sørg for at dere velger ulike bilder som illustrasjoner til presentasjonene!

Resultat:

- Presentasjoner med bilder, som framføres for hele klassen
- Kryssark om presentasjonene ("Hva har vi lært i dette arbeidet?")
- Alternativt kan elevene male ikoner og finne ut av spørsmålene underveis i maleprosessen

Lenker:

www.religion.no
www.ikonmaleri.no
www.OrthodoxIconsOnline.com
www.lokus.no Læreboka *Tro og tanke* - (abonnement).
<http://isammeverden.cappelendam.no/> Læreboka *I samme verden*.
<http://mml.gyldendal.no/flytweb/default.ashx?folder=1936> Læreboka *Eksistens*.

AKTUELLE LÆREPLANMÅL:

Elevene skal kunne

- presentere to konfesjonelle utforminger av kristendommen i dag
- presentere og drøfte ulike dimensjoner ved religionene: lære, myter og fortellinger, ritualer, opplevelser, etikk, sosial organisering, kunst og materielle uttrykk
- gjøre rede for sentrale trekk i kristendommen (Både viktige myter, andre fortellinger fra G.T. og N.T. og tros lære)
- gjøre rede for kontinuitet og forandring i kristendommens historie i og utenfor Europa (jfr. spørsmålet om bildestriden)

Dere kan presisere disse målene eller velge andre læreplanmål.

Praktisk ikonarbeid:

Tegn av et ikon på matpapir, og kopier dette opp på papir som elevene kan male på. Det kan bli mange gode spørsmål etter hvert som de legger farger på og får med skriftbildet.

Utstyr: matpapir, papir, pensler og vannfarger.

For grupper som jobber kjapt, kan læreren ha utfyllende oppgaver i bakhånd:

Nasjonale ortodokse kirker: Det er store kirkesamfunn i Russland, Serbia, Hellas og flere andre land. Disse kan ha ulik bruk av ikoner eller ha noen som regnes som viktigere enn andre. Undersøk dette nærmere.

Ulike typer ikoner: I hierarkiet – fra øverst i kirkerommet og bakover mot ytterdøra – er bildene plassert fra den allmektige og til mennesker uten helgenstatus. Finn flere bilder og forklar eksemplene.

På ikonostasen er Kristus Pantokrator til høyre for midten og Maria med barnet til venstre. Utenfor disse er Døperen Johannes til høyre for Jesus, og den helgenen kirka er innviet til, til venstre for Maria. Finn ulike eksempler.

Fortellende ikoner: Mytene – og andre fortellinger – fra både G.T. og N.T. Leit fram eksempler!

I den ortodokse kirka er ikonet et møtepunkt med det hellige. Grei ut om hvordan bildene fungerer for menigheten.

Bildestriden kan være et koplingspunkt både mot reformasjonen og islam. Etter reformasjonen ble den katolske kirkas helgenbilder fjernet fra mange av de lutherske og protestantiske kirkene. I islam er det bildeforbud, særlig i sunni-islam. Finn bilder som illustrerer dette, fra lutherske og reformerte kirker og fra sunni-islam.

Gruppearbeidet:

Man bør styre det slik at elevene gjør ulike deler av spørsmålene, og vi foreslår at de tre første spørsmålene er felles i alle grupper.

Her kan læreren eventuelt se til at bredden ivaretas ved at både gresk- og russisk-ortodokse ikoner er representert.

Videre bør ulike motiver, ikoner fra ulike epoker og eksempler på triptykon tas med i utvalget.

I tillegg velger gruppene én hver av de andre oppgavene 4, 5, 6 og 7. På den måten ivaretar vi både troslæreaspektet (inkarnasjonen), kirkehistorieaspektet/brudd og tradisjon (billedstriden) og konfesjonslære (ikonostasens betydning/funksjon i den ortodokse kirke).

Ulike veier videre - dette arbeidet kan knyttes til:

- det lokale - religiøs kunst i nærområdet
- bildeanalyse i norskfaget
- videre arbeid med den ortodokse kirke (de ortodokse kirkene)

Opplegget er utarbeidet av Wenche Fjell Gundersen, Kvadraturen skolesenter, Liv Gundersen, Oslo handelsgymnasium, Åse-Lill Hardersen, Rå videregående skole, Siri Lappegård, Stange videregående skole og Cecilia Melbye, Drammen videregående skole.

E-poster: wegu@vaf.no, livgund@online.no, aselillhardersen@gmail.com, sirlap@hedmark.org, aselillhardersen@gmail.com, Cecilia.melby@bfk.no